

NARATIVNI IZVJEŠTAJ UDRUŽENJA MLADIH SA HENDIKEPOM CRNE GORE ZA 2012. GODINU

STUDENTSKI SERVIS

U okviru Studentskog servisa redovno se vrši prevoz studenta od „vrata do vrata“, a cijelo prvo polugodište (do februara 2012. godine) usluge prevoza je imala i učenica s invaliditetom koja je upisala srednju-ekonomsku školu „Mirko Vešović“ u Podgorici. Takođe, do kraja januara 2012. godine Udruženje je uz finansijsku pomoć Fondacije za aktivno građanstvo pružalo servis Personalne asistencije za 3 studenta s invaliditetom.

Udruženje je aktivnost Studentskog servisa proširilo i na one koji formalno nijesu korisnici usluga, ali su nam se obraćali za pomoć. Tako je na našu inicijativu učenik I razreda Srednje stručne škole iz Rožaja, Amer Hodžić, oslobođen od plaćanja školarine za vanredno polaganje razreda i omogućen mu je povraćaj sredstava koje je njegova porodica uplatila školi.

Osim toga, povodom najave rektora Univerziteta Crne Gore g-dina Miranovića, da će studenti s invaliditetom moći besplatno da se školuju, održali smo jedan sastanak sa rektorom Predragom Miranovićem i prorektorkom Natašom Đurović, nakon što smo predložili Pravilnik za besplatno školovanje studenata s invaliditetom. Nažalost, pravilnik nije usvojen zbog toga što je u predlogu bilo neophodno formirati Komisiju koja bi odlučivala o oslobađanju studenata od školarine, prvenstveno zbog toga što mnoge osobe s invaliditetom ne posjeduju rješenje o kategorizaciji. Međutim, kako se to za rektora činio komplikovan proces, ujedno i činjenice da postoji više studenata s invaliditetom nego što je procjena Univerziteta, rektor je odbio taj predlog, nakon čega je zatražio uporednu analizu iz okruženja. U međuvremenu za studente koji su imali problema da pohađaju ispite, jer im to uprava pojedinih fakulteta nije dozvoljavala bez uplaćenog semestra inicirali smo oslobađanje školarine za studente koji su trebali uplatiti drugi semestar i omogućavanje polaganja ispita, odnosno upisivanja i zavođenja ocjene. Takođe, u maju smo počeli prikupljati informacije iz zemalja okruženja koje se odnose na situaciju u obrazovanju studenata s invaliditetom u drugim zemljama.

U junu mjesecu smo inicirali besplatno školovanje za sve studente s invaliditetom koji su nam se obratili. Poslata je inicijativa Metalurško-tehnološkom fakultetu, za oslobađanje od školarine Bojane Gačić, zatim za upis i oslobađanje od školarine Anide Dedeić, iz Rožaja, koja je podnijela dokumenta za upis na Fakultet primijenjene fizioterapije u Igalu, potom za upis i oslobađanje od školarine za Marka Nikolića iz Nikšića, koji je dostavio dokumentaciju za upis za Fakultet političkih nauka - Smjer: Socijalni rad i socijalna politika i za oslobađanje od školarine Ivana Stijepovića koji se upisao na I godinu Ekonomskog fakulteta.

Zbog studentskog raspusta tokom jula i avgusta aktivnosti Studentskog servisa koje se odnose na prevoz studenata su pauzirane. Međutim, kada je u pitanju dostupan prevoz, Udruženje je nekoliko puta vršilo usluge prevoza Stojanu Raduloviću, korisniku kolica, iako je u pitanju osoba starije dobi, a ne student. Sve usluge prevoza za pomenutog korisnika su vršene u Crnoj Gori (Podgorica, primorje, sjever).

Kada su u pitanju druge aktivnosti koje se tiču Studentskog servisa i generalno obrazovanja OSI imali smo veliki broj inicijativa u toku upisnih rokova i generalno u avgustu, septembru i oktobru. 09. jula smo uputili saopštenje za javnost povodom više pojedinačnih inicijativa i

pokušaja za upis i oslobađanje od školarine studenata s invaliditetom, u cilju sprovođenja u praksi afirmativne akcije, od strane nadležnog ministarstva i srodnih institucija, kojom bi se omogućio upis i nesmetano studiranje svim osobama s invaliditetom. Na taj način bi se poboljšali uslovi za sprovođenje inkluzije i povećao broj obrazovanih OSI, a ujedno i u praksi sproveo i ispoštovao član 24. Konvencije o ljudskim pravima OSI. Nažalost, nikakav odgovor nijesmo dobili od nadležnog ministarstva.

Na našu inicijativu Bojana Gačić je oslobođena od školarine, Marko Nikolić je upisan na FPN, Socijalni rad i socijalna politika, Ivan Stijepović je oslobođen od školarine. U avgustu mjesecu smo slali dvije preporuke za upis Jelene Šikmanović i Mustafe Ljukovića na Univerzitet Mediteran. I Jelena i Mustafa su osobe s invaliditetom i po prvi put su upisali I godinu Fakulteta za strane jezike, odnosno Fakulteta za informacione tehnologije.

Na inicijativu Univerziteta Crne Gore Udruženje je pripremlilo spisak svih studenata s invaliditetom koji su u našoj bazi i prosljedilo ga Univerzitetu, potom smo na ponovni zahtjev Univerziteta poslali spisak studenata koje treba osloboditi od školarine i prpratnu dokumentaciju kao dokaz o invaliditetu. Međutim, bez obzira na činjenicu da je Univerzitet trebao donijeti Odluku na sjednici Upravnog Odbora te institucije i nakon toga je prosljediti svojim jedinicama na kojima studiraju naši studenti, Udruženje se više puta obraćalo i pojedinačnim fakultetima na molbu naših studenata koje je trebalo osloboditi od prethodnog duga i ovogodišnje školarine, kao što su Nikola Tomović, sa Građevinskog fakulteta i Slobodan Popović sa Fakulteta politički nauka.

Pravnom fakultetu UCG-a i Fakultetu političkih nauka smo poslali kompletan spisak naših studenata sa podacima o smjeru, godini studija i statusu. To je s jedne strane urađeno zbog činjenice da je najviše korisnika naših usluga na ovim fakultetima, a sa druge strane i zbog dosadašnje dobre saradnje Udruženja sa upravom i nastavnim osobljem ovih fakulteta.

Takođe, u septembru smo poslali preporuku za upis Krsta Praščevića na Univerzitet Mediteran, Fakultet za poslovne studije i molbu za oslobađanje od školarine studenata/kinja koji su ranije upisali fakultete u okviru Univerziteta Mediteran. Molba je poslata prvo rektoru Backoviću i dekanima Pravnog fakulteta odnosno Fakulteta za turizam u Bar na kojima studiraju naši studenti Marin Vujković, Samra Kojić odnosno Svetlana Cicvarić. Potom je na zahtjev uprave Univerziteta dopis poslat Izvršnoj direktorici g-đi Bašović i donesena je odluka da se i ovi studenti oslobode od plaćanja školarine.

Poslata je i molba za upis i oslobađanje od školarine Danijele Žugić iz Nikšića koja studira na Fakultetu za turizam i hotelijerstvo u Kotoru. Dakle, Danijela ove godine upisuje završnu godinu, a zahtjev za upis je poslat zbog ograničenih mjesta i zbog toga što je to bio vanredni upis.

Poslali smo i molbu za oslobađanje Olivera Đerić, koja se ove godine prepisala na Univerzitet Donja Gorica. I Olivera je na našu inicijativu oslobođena od plaćanja školarine.

Dakle, sva tri crnogorska univerziteta, kao i pojedinačni fakulteti su na kraju donijeli odluku o oslobađanju od školarine studenata s invaliditetom, njih dvadeset šestoro (26).

Udruženje je i ove godine u saradnji sa studentskim domom prikupljalo dokumentaciju za naše studente, ukupno njih 19 kojima je potreban smještaj u dom. Sva dokumentacija sa spiskom studenata i tzv. Spiskom želja je predata na razmatranje. Odluka je donesena u novembru i svih 19 studenata je dobilo smještaj.

U novembru mjesecu predstavnici Udruženja održali su sastanak u prostorijama Plavog dvora sa Direktorom studentskih domova Radoslavom Jovanovićem i Upravicama Novog studentskog doma i Plavog dvora Gordanom Mrdak i Svetlanom Zakovšek Na sastanku su razmatrani

problemi sa kojima se suočavaju studenti s invaliditetom prilikom raspodjele smještaja i tokom boravka u studentskim domovima. Zbog raspodjele smještaja za veći broj studenata od kapaciteta smještaja sa kojima studentski domovi raspolažu, Upravnice studentskih domova su namjeravale da jedan broj studenata smjeste u sobe gdje borave studenti s invaliditetom na način što bi ubacili dodatne krevete u njihove sobe. Menadžment Udruženja se protivio takvoj odluci jer bi se u tom slučaju onemogućilo kretanje studentima s invaliditetom koji koriste invalidska kolica, a i zbog toga što većina studenata s invaliditetom uči u svojim sobama. Osim toga neki od studenata su imali prigovore zbog toga što su u sobi sa njima smještene osobe koje ne studiraju ili su ilegalno smještene u domu. Predstavnici Udruženja su se dogovorili sa predstavnicima studentskih domova da u buduće kontaktiraju Udruženje kako ne bi dolazilo do ovakvih ni sličnih problema.

Takođe smo organizovali i sastanak sa studentima koji koriste usluge studentskog servisa a u cilju međusobnog informisanja i dogovora.

Studentkinje Pravnog Fakulteta UCG-a, Miroslava-Mima Ivanović i Marija Šćepanović, ostvarile su pravo na stipendiju za studijsku 2012/2013. godinu, a na osnovu uspjeha tokom studija i prosjeka koji su ostvarile u proteklom periodu. Njihov uspjeh predstavlja primjer ostalim studentima s invaliditetom, a samom Udruženju dodatni motiv da se i dalje bori za unapređenje i poboljšanje položaja i ostvarivanja prava mladih s invaliditetom u crnogorskom društvu. Takođe su ove dvije studentkinje dobile i nagradu od Pravnog fakulteta.

U toku novembra mjeseca nas je kontaktirala studentkinja Filozofskog fakulteta-Odsjek za srpski jezik i južnoslovensku književnost kojoj nije odobreno pravo na studentski kredit. Osnovni razlog zbog kog Anđela nije ostvarila to pravo jeste index uspjeha koji joj je ispod 6, dakle ne radi se o njenoj prosječnoj ocjeni, već ukupnoj ocjeni u odnosu na broj osvojenih kredita i prosječnu ocjenu na I godini.

Na našu inicijativu Ministarstvo prosvjete je i ovoj studentkinji odobrilo pravo na studentski kredit.

Udruženje je finansijski podržano za Studentski servis dijelom kroz projekat fAKT-a (do januara mjeseca 2012.g.), preostali dio sredstava se redovno pokriva od „igara na sreću“.

UNAPRJEĐENJE SOCIJALNE DIMENZIJE VISOKOG OBRAZOVANJA U JUGOISTOČNOJ EVROPI

U okviru ovog projekta partnerske organizacije iz Srbije, Makedonije i Crne Gore su imale za cilj da ispituju kako reforme u okviru Bolonjskog procesa utiču na kvalitet studija i akademskog života studenata s invaliditetom. Kroz okrugle stolove, medijske promocije i sastanke sa visokoobrazovnim institucijama, predstavnicima ministarstava prosvjete, nauke i drugim relevantnim ciljnim grupama u svakoj zemlji se inicirao dijalog u cilju veće socijalne uključenosti studenata s invaliditetom. Projekat je finansirao Institut za otvoreno društvo iz Budimpešte, kroz program podrške visokom obrazovanju (Higher Education Support Program).

Ovim projektom su koordinirali naši studenti/kinje: Miroslava-Mima Ivanović, treća godina Pravnog Fakulteta Univerziteta Crne Gore, koordinatorka projekta, Marin Vujković, student druge godine Pravnog fakulteta Univerziteta Mediteran, Mladen Marković, student druge godine Pravnog Fakulteta Univerziteta Crne Gore, Olivera Đerić, studentkinja prve godine Pravnog fakulteta Univerziteta Mediteran i Lidija Radanović, studentkinja druge godine Socijalnog rada i socijalne politike na Fakultetu Političkih nauka u Podgorici.

Krajem februara mjeseca 2012. g. započelo je istraživanje, nakon što su prikupljeni svi neophodni podaci o: reformama visokog obrazovanja u Crnoj Gori; urađena analiza pravnih

akata koja regulišu visoko obrazovanje sa aspekta zaštite prava studenata s invaliditetom; prikupljeni podaci o broju studenata s invaliditetom na pojedinim fakultetskim jedinicama (što podrazumijeva broj studenata koji koriste kolica ili se otežano kreću, studenata sa oštećenim vidom, sluhom i dr.); prikupljeni podaci od univerziteta o mjerama koje sprovode da bi studenti s invaliditetom imali jednake mogućnosti u visokom obrazovanju kao i ostali studenti.

Zbog slabog odziva studenata s invaliditetom umjesto projektom predviđenih sedam, održano je pet fokus grupa, i to: jedna sa studentima sa senzornim invaliditetomom (oštećenje vida i sluha), jedna sa studentima sa fizičkim invaliditetom (motorni invaliditet i korisnici kolica), jedna sa zaposlenim studentima i dvije sa studentima bez invaliditeta.

Od ukupno predviđenih 60 upitnika, takođe zbog malog broja studenata s invaliditetom do kojih se mogli doći u toku pripreme faze projekta, 48 studenata je popunilo upitnik.

U aprilu mjesecu je donatoru poslat periodični izvještaj projekta. Nakon sprovedenog istraživanja svi podaci su poslani Udruženju studenata sa hendikepom iz Beograda, odnosno njihovom regionalnom koordinatoru, koji je zadužen za obradu i analizu podataka.

Nakon toga se čekala obrada rezultata i regionalni izvještaj, a projektni tim UMHCG-a je pripremao aktivnosti koje su obuhvatale završno izvještavanje, diseminaciju rezultata i sastanke sa predstavnicima ključnih institucija i organizacija, kao i održavanje završne konferencije. Sve ove aktivnosti su realizovane u drugoj godini i naći će se u izvještaju za 2013. godinu.

PODRŠKA I INKLUZIJA STUDENATA S INVALIDITETOM U VISOKOŠKOLSKIM INSTITUCIJAMA U CRNOJ GORI (2011)

Ovaj projekat je osmišljen da unaprijedi kvalitet i relevantnost podrške i inkluzije studenata s invaliditetom u Crnoj Gori. Glavni cilj projekta je da se uspostave uslovi i standardi koji će izjednačiti kvalitet inkluzije studenata s invaliditetom u Institucijama visokog obrazovanja u Evropskoj Uniji i biće harmonizovani prema praksama i politikama EU. Projekat realizuje deset partnera, među kojima su Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Zavod za rehabilitaciju lica sa oštećenjem sluha i govora iz Kotora (Resursni centar), Univerzitet Mediteran, Univerzitet Donja Gorica, Univerzitet za menadžment Herceg Novi i Institut za informaciono-komunikacione tehnologije iz Podgorice, zatim Udruženje studenata s invaliditetom iz Slovenije i druge visokoškolske institucije iz Velike Britanije, Grčke, Poljske i Italije.

Projekat će trajati 36 mjeseci, a finansiran je kroz TEMPUS program Evropske komisije.

U prvoj godini realizacije aktivnosti realizovane su razne posjete i sastanci radi uporedne analize situacija, odnosno evropske prakse i prakse u Crnoj Gori.

Tokom radnih posjeta učesnici projekta su posjetili Solun gdje je, između ostalog, održan i pripremni sastanak za TEMPUS projekat, zatim Univerzitet Macerata u Italiji i Podgoricu. U partnerskim zemljama je bilo veoma zanimljivih primjera o uključivanju i servisima podrške i asistivnim tehnologijama koje se pružaju studentima sa određenim vrstama invaliditeta. Projekat je podijeljen po Radnim paketima i svaki od partnera ima aktivnosti koje koordinira ili učestvuje u aktivnostima u okviru Radnog paketa.

U okviru posjete Podgorici kolege iz Tempus projekta posjetile su kancelarije Udruženja. Na sastanku su učestvovali predstavnici Arcola istraživačkog centra iz Velike Britanije, Univerziteta Macerata iz Italije, Univerziteta Makedonija iz Grčke, Univerziteta Varšava iz Poljske, Resursnog centra Iz Kotora, Univerziteta Mediteran i Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije.

U toku juna mjeseca, zajedno sa ostalim partnerima na projektu definisali smo potrebe studenata s invaliditetom i napravili radni plan za nastavak projekta. Radni plan obuhvata naše učešće u organizaciji info sesija, medijske kampanje i konferencija.

U toku jula i avgusta mjeseca održana su dva radna sastanka, jedan je bio u Kotoru u prostorijama tamošnjeg Resursnog centra (ranije Zavoda za rehabilitaciju i školovanje lica sa poremećajem sluha i govora), a drugi je bio na Univerzitetu "Makedonija" u Solunu - Grčka. U septembru je bila radna posjeta Sloveniji. Cilj sastanka u Grčkoj je bio međusobno informisanje partnera o dosadašnjim rezultatima i aktivnostima projekta kao i plan i koordinacija daljih koraka. Govoreno je i o promociji projektnih aktivnosti, predstavljen je i slogan, koji je Udruženje predložilo kao slogan kampanje: "Support ME@HE". (Podrži me!). Tokom septembra pripremljen je i dizajn promotivnog materijala za projekat koji možete pogledati na sajtu projekta – link Publikacije.

Da bi se imala jasna slika i nabavila korisna oprema sugerisano je da Resursni centar Kotor i UMHCG do kraja oktobra daju neke statističke podatke, odnosno procjenu o:

- Učenicima s invaliditetom u srednjim i osnovnim školama, koji će u narednih 6 godina biti potencijalni studenti
- Tipovima invaliditeta koji su zvanično prepoznati i procijenjeni na osnovu njihovog iskustva.

Dat je prijedlog da se nađe zajedničko rješenje i da se u Udruženju formira **Studentska savjetodavna kancelarija**, zbog malog broja studenata s invaliditetom koji su trenutno upisani na fakultete u Crnoj Gori. Da bi se to uradilo pripremiće se unutrašnji sporazum između univerziteta i Udruženja, ali da to bude i prijedlog koji će biti napisan u vodiču za radni paket 3. Predloženo je da i oprema bude smještena u Udruženju, a pošto Udruženje obezbjeđuje prevoz studenata, razgovarano je i o tome da se i u tom smislu napravi zvanična saradnja između Udruženja i univerziteta.

11. i 12. oktobra su održane dvije javne debate, na Univerzitetu Mediteran, i na Univerzitetu Donja Gorica. Govornici su osim predstavnica UMHCG-a Marine Vujačić i Miroslave Mime Ivanović, bili i Ramo Šendelj, ispred Univerziteta Mediteran, Viktorija Mihović i Vidna Matović iz Resursnog centra u Kotoru, kao i Enes Banda sa Univerziteta Donja Gorica. Cilj ovih javnih debata je bio upoznavanje studenata i nastavnog osoblja na Univerzitetima sa samim projektom kao i o značaju koji će projekat imati za studente s invaliditetom. Izvršna Direktorica UMHCG-a predstavila je aktivnosti našeg Udruženja kao i ulogu u samom projektu a poseban akcenat je stavila na korišćenje pravilne terminologije kada se govori o osobama/studentima s invaliditetom, dok je Miroslava Mima Ivanović govorila o svom iskustvu studiranja u Crnoj Gori i problema sa kojima se suočava, načinu na koji ih prevazilazi i sl.

Desetog Decembra, na Međunarodni dan ljudskih prava održana je prva SupportME@HE Konferencija. Cilj ove Konferencije bio je kako da predstavi sam projekat „SupportME@HE“ („Support and Inclusion of students with disabilities at Higher Education institutions in Montenegro“) tako i da sagleda aktuelne teme i pitanja procesa inkluzije studenata i uopšte osoba s invaliditetom u crnogorskom društvu, ulogom visokoškolskih ustanova u tom procesu, pravima osoba s invaliditetom, servisima podrške i problemima ove populacije. U uvodnom dijelu konferencije govorila je Marina Vujačić, Izvršna Direktorica UMHCG-a. Ona se osvrnula na trenutni položaj studenata s invaliditetom, problemima sa kojima se suočavaju i aktivnostima UMHCG u oblasti obrazovanja. Posebna tema njenog izlaganja je bilo korišćenje

korektno terminologije kada se govori o osobama s invaliditetom. Inače, ova tema je izazvala diskusiju koja je pokazala da još uvijek ne postoji dovoljno znanja o terminologiji kod nekih predstavnika univerziteta i državnih organa. Vesna Vučurović, pomoćnica ministra prosvjete predstavila je aktivnosti ministarstva u cilju razvoja inkluzivnog obrazovanja kao i reforme koje su do sada sprovedene. Prezentovala je i projekte koje je Ministarstvo sprovedo do sada, kao i planirane aktivnosti u narednom periodu. Istakla je činjenicu da je značajno povećan broj djece s invaliditetom u osnovnom i srednjem obrazovanju. Lefkotea Kartasidu, sa Univerziteta "Makedonija" iz Soluna, koja je inače koordinatorka ovog projekta, predstavila je njegove ciljeve, aktivnosti i očekivanja. Istakla je neophodnost usklađivanja crnogorskog zakonodavstva ali i prakse u oblasti inkluzije sa evropskim standardima. Tema Rama Šendelja, dekana Fakulteta za informacione tehnologije, Univerziteta Mediteran je bila "Važnost učešća visokoobrazovnih institucija u procesu inkluzije studenata s invaliditetom". Pozdravio je spremnost i iskrenu želju partnerskih institucija da doprinesu ostvarivanju ciljeva projekta kao i činjenicu da će ovaj projekat podržati i Univerzitet Crne Gore. Takođe je i predstavio glavne aktivnosti Univerziteta Mediteran u projektu. Na kraju je pozvao sve partnere kao i državne institucije da zajednički nađu modalitet održivosti ovog projekta. Mira Vukčević, prorektorka Univerziteta Crne Gore istakla je da iako državni univerzitet nije partner u ovom projektu podržaće njegove aktivnosti i obezbijediće sve potrebne kapacitete za podršku studentima s invaliditetom u Crnoj Gori. Prezentacija je završena načelnim dogovorom o ustanovljavanju Povelje za studente s invaliditetom, koju će potpisati rektori sva tri Univerziteta.

U drugom dijelu Konferencije održana su i dva okrugla stola. Tema prvog je bila "Prava osoba sa invaliditetom i pristup visokom obrazovanju" na kojoj su govornici bili Pavel Vdovik sa Univerziteta Varšava, direktor Kancelarije za osobe sa invaliditetom, Džo Kulen, iz Arcola Researc - London i Viktorija Mihović, Resursni centar za obrazovanje i rehabilitaciju osoba sa oštećenjima sluha i govora, Drugi okrugli stol imao je za temu "Servisi podrške za osobe sa invaliditetom u visokom obrazovanju, dobre prakse". Na ovom okruglom stolu govorili su Nataša Makuko iz Slovenačkog udruženja studenata s invaliditetom i Lefka Kartasidu sa Univerziteta Makedonija iz Soluna. Okrugli stolovi su takođe završeni konstruktivnom diskusijom, sa posebnim akcentom na uporednu praksu i uopšte poređenje položaja studenata s invaliditetom u Poljskoj, Velikoj Britaniji, Sloveniji i na kraju u Crnoj Gori.

Poseban dio Konferencije predstavljale su radionice na kojem su učestvovali studenti s invaliditetom, njihove kolege bez invaliditeta, kao i učenici gimnazije "Slobodan Škerović" i Resursnog centra za obrazovanje i rehabilitaciju osoba sa oštećenjima sluha i govora, Radionice su bile podijeljene po sledećim temama:

1) Jezik, bonton i kultura invaliditeta u komunikaciji i interakciji sa osobama sa invaliditetom 2) Koncept invaliditeta, prava osoba sa invaliditetom i 3) Servisi, podrška i pristupačnost. U okviru projektnih aktivnosti takođe smo napravili i Radni plan za Work package 5 (dio projekta koji će sprovoditi UMHCG a čiji je glavni cilj obuka nastavnog i administrativnog osoblja na visokoškolskim institucijama).

PSIHO-SOCIJALNA PODRŠKA mladima s invaliditetom

U okviru ove aktivnosti od aprila mjeseca do kraja juna 2012. godine organizovane se individualne seanse psihološkog savjetovanja koje su usmjerene na osobe s invaliditetom. Individualne seanse se organizuju za 5 osoba s invaliditetom u trajanju od 5 sati nedjeljno

(ukupno 60). Za potrebe ove aktivnosti angažovana je psihološkinja Julijana Cicović koja već ima iskustva u radu sa osobama s invaliditetom.

Pored individualnih seansi Udruženje je realizovalo i aktivnost „Otvorenog dana“ kao aktivnost edukativno-zabavnog karaktera. Na taj način osobe s invaliditetom se uključuju i u samo planiranje i realizaciju pojedinih projektnih aktivnosti - Otvoreni dan (svakog drugog petka) kada će oni biti u mogućnosti da ispolje sve svoje kreativne potencijale. Održan su i radionice zabavnijih sadržaja kada upravo učesnici daju ideje i ustvari planiraju cijeli program radionica. Na taj način se istovremeno volonteri/ke više senzibiliju za pitanja invalidnosti, pojačaću se međusobna komunikacija i druženje, što sve dovodi do veće inkuzije osoba s invaliditetom, pojačanja samopouzdanja, samopoštovanja i sl. Ova aktivnost počela je sredinom mjeseca aprila, a završena je u julu, a u okviru Otvorenog dana Udruženje prosječno posjetilo 4-5 volonterki i 10-ak osoba s invaliditetom.

Ova aktivnost se finansira od dijela prihoda igara na sreću.

MONITORING O LJUDSKIM PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM

DONATOR: D.R.P.I.

Udruženje u saradnji sa Koalicijom organizacija osoba s invaliditetom, u sklopu globalnog kooperativnog projekta „Međunarodna promocija prava osoba s invaliditetom“ (Disability Rights Promotion International - D.R.P.I.), a uz podršku Univerziteta Jork iz Toronta, Kanada i Regionalnog Centra za jugoistočnu Evropu, počev od decembra 2011. godine sprovodi sveobuhvatni monitoring poštovanja Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Na početku projekta održan je sedmodnevni trening za individualne, systemske i analitičke monitore i druge koji su uključeni u prikupljanje podataka i informacija o poštovanju ljudskih prava osoba s invaliditetom, analizu i izvještavanje o praksi i trenutnoj situaciji u Crnoj Gori. Nacionalni trening u cilju izgradnje kapaciteta organizacija osoba s invaliditetom za sprovođenje monitoringa ljudskih prava OSI, održan je u Budvi od 22-29 januara 2012 godine. Ovaj projekat, odnosno monitoring zasnovan je na holističkom pristupu pravima OSI, fokusirajući se na pronalaženje činjenica u tri ključne oblasti: 1. Pojedinačna iskustva osoba s invaliditetom; 2. Systemske mjere preduzete za zaštitu i unapređenje prava osoba s invaliditetom (zakoni, politike, programi); 3. Medijski opisi i pokrivenost invalidnosti.

Koalicija organizacija OSI na sastanku u Baru, održanom prošle godine u maju mjesecu je dogovorila da će gradovi u Crnoj Gori u kojima će se sprovoditi monitoring pojedinačnih iskustava osoba s invaliditetom biti Podgorica kao veliki grad, Bar kao manji grad i Bijelo Polje na ruralnom području. Na istom sastanku Koalicija je dogovorila da Koordinator projekta Monitoring ljudskih prava osoba s invaliditetom u Crnoj Gori bude Milenko Vojičić a sajt koordinatori za Bijelo Polje Samir Guberinić, za Podgoricu Goran Macanović i Nataša Borović za Bar.

Od marta do kraja jula su se na terenu odvijali intervjui za individualna iskustva, kojima je obuhvaćeno 100 osoba s invaliditetom, a intervjue vrše 10 parova OSI. Ono što je karakteristika ovog projekta, odnosno holističkog pristupa jeste da su isključivo osoba s invaliditetom i realizatori i učesnici, odnosno ciljna grupa projekta. Isto tako započet je systemski monitoring, odnosno analiza zakona i drugih pravnih akata i analiza medijske slike o invalidnosti koji će, kao i individualna iskustva, trajati 3 mjeseca. Nakon prekucavanja intervjua započet je analitički

monitoring. Završetak sistemskog, analitičkog i početak i završetak medijskog monitoringa, kao i pisanje izvještaja planirano je za prvu polovinu 2013. godine.

03. oktobra su prostorije UMHCG-a posjetili predstavnici Regionalnog Centra za jugoistočnu Evropu. Razgovoru je prisustvovao koordinator projekta Milenko Vojičić i Analitička monitorka Marina Vujačić, a gosti iz Srbije su bili Regionalni koordinator D.R.P.I Radoš Keravica i Predsjednik Centra za orijentaciju društva Goran Lončar.

Portal DISABILITYinfo

Portal je rezultat uspješne saradnje Udruženja i Ministarstva, a nastao je iz naše želje da na jednom mjestu objedinimo sve informacije koje se tiču osoba s invaliditetom. Portal disabilityinfo.me obrađuje sve bitne teme iz oblasti invalidnosti. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je pružilo tehničku podršku u izradi portala, dok urednici portala: Goran Macanović, Milan Šaranović, Milenko Vojičić i Marina Vujačić, rade na volonterskoj osnovi. Sadržaje portala su pored urednika u 2012. godini ažurirali studenti s invaliditetom Marina Vujković i Mladen Marković.

U toku 2012. g. Je portal tehnički sređivan i prilagođavan čitačima ekrana, s obzirom da u početnoj fazi nije bio pristupačan osobama oštećenog vida.

KURS ENGLESKOG JEZIKA

Za 3 osobe s invaliditetom od 20 februara 2012. godine obezbijeđen je besplatan tromjesečni kurs engleskog jezika, koji je omogućio Institut za strane jezike. Kurs se organizuje u OŠ "Sutjeska", a pohađali su ga Nikola Zekić, Marijana Blažević, učenici srednje muzičke škole i Almir Seferović, student prava. Od septembra je još jedan nivo ovog kursa nastavljen za tri osobe, ovaj put Marijanu Blažević, Almira Seferovića i Andriju Samardžića.

ISTRAŽIVANJE O POLOŽAJU ŽENA S INVALIDITETOM U CRNOGORSKOM DRUŠTVU

Udruženje je u novembru mjesecu od strane Američke agencije za međunarodni razvoj (United States Agency for International Development-USAID) angažovano za sprovođenje istraživanja o izazovima sa kojima se suočavaju žene s invaliditetom odnosno o položaju žena s invaliditetom u Crnogorskom društvu. Istraživanje je trajalo do kraja februara, a obuhvatilo je 40 osoba (22 muškarca i 18 žena), korišćenjem tri sociološke metode: lični upitnik, telefonski/Skype upitnik i fokus grupe. Tokom odabira ciljne grupe istraživanja vođeno je računa o polnim, starosnim, obrazovnim, socio-kulturnim, materijalnim i drugim karakteristikama. Pored toga istraživanje je rađeno po cross disability principu, odnosno obuhvaćene su sve vrste invaliditeta. Pored nabrojanih metoda, istraživanje je obuhvatalo i statističke podatke o osobama s invaliditetom, istraživanje o programima koji uključuju osobe s invaliditetom generalno i programima koji diferencirano uključuju pojedine skupine osoba s invaliditetom, definicije o invalidnosti, publikacije u kojima su pominjane žene s invaliditetom, podaci iz oblasti zapošljavanja i sl. Istraživanje za Udruženje su sprovodile Marina Vujačić i Bojana Laković. Publikacija/istraživanje je objavljeno na našem siteu, na linku „Publikacije“

Projekat INKLUZIVNOG DIZAJNA za osobe s invaliditetom

Inkluzivni dizajn je regionalni projekat Britanskog savjeta (British Council) u kome je učestvovalo 5 zemalja: Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija i Velika Britanija. Projekat je posvećen razvoju vještina osoba s invaliditetom u domenu dizajna i umjetničkih zanata. Partneri Britanskog savjeta osim Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore (UMHCG) bili su: Univerzitet Crne Gore, Fakultet likovnih umjetnosti Cetinje, Biro rada Podgorica i Delta City. Na ovom projektu angažovani su bili vrhunski crnogorski umjetnici i profesori univerziteta Nataša Đurović, Ana Matić, Igor Rakčević i Lazar Pejović.

Cilj projekta je razvoj vještina i kreativnosti odnosno ekonomsko osposobljavanje osoba s invaliditetom, razvoj svijesti javnosti o potrebi uključivanja ovih lica u ekonomske, socijalne, obrazovne i kulturne tokove i skretanje pažnje institucijama o neophodnim mjerama za njihovu lakšu integraciju. Projekat je trajao 6 mjeseci, a započeo je u novembru mjesecu 2011. godine.

Aktivnosti obuhvataju mapiranje, kampanju, kreativne radionice i kurs za grafičke operatere. U februaru mjesecu 2012. g. započeta je tromjesečna aktivnost kursa za grafičke operatere koji se odvijao u prostorijama Rektorata Univerziteta Crne Gore. Kurs je pohađalo 8 osoba s invaliditetom.

PROGRAM ZA DODJELU PASA VODIČA/POMAGAČA (STALNI PROGRAM)

12-og i 13-og aprila iz Centra za rehabilitaciju Silver u Crnu Goru je doputovala peripatološkinja Mirna Barbarić radi nastavka obuke za korišćenje bijelog štapa za Nikolu Zekića i Marijanu Blažević, koja je započeta u junu mjesecu 2011. godine, učenike srednje muzičke škole „Vasa Pavić“ iz Podgorice. Obuka je trajala dva dana a sljedeća faza će se nastaviti kada se steknu svi uslovi za nastavak iste. Za Marijanu Blažević najvjerovatnije do kraja tekuće godine, dok će se sa Nikolom Zekićem obuka nastaviti nakon njegovog povratka iz Amerike.

Povodom Svjetskog dana pasa vodiča 28. Aprila Udruženje je poslalo saopštenje za javnost u kojem smo se između ostalog zahvalili građanima/kama na iskazanom povjerenju i značajnoj podršci putem donacija za ovaj program. Udruženje je u aprilu ove godine postalo punopravni član Evropske federacije za pse vodiče.

U periodu od 29. maja do 02. juna u Centru za rehabilitaciju Silver, radi timske procjene, su boravili Milenko Vojičić, Miroslava-Mima Ivanović i Miroslav Sindik. Nakon Upravnog vijeća Silvera dobićemo informaciju da li navedeni aplikanti mogu dobiti psa i kakvog ili ne mogu.

Dizajnirane su i odštampane nove naljepnice za kase za pse vodiče, na našem i engleskom jeziku i već je promijenjeno nekoliko kasicica u objektima u kojima su i podignuta sredstva.

Krajem juna mjeseca smo dobili stručno mišljenje i odgovor od Centra za rehabilitaciju Silver o timskoj procjeni korisnika koji su u maju mjesecu boravili u Zagrebu. Milenko Vojičić i Miroslava-Mima Ivanović mogu dobiti psa pomagača, s tim što je uslov za Miroslavu da ima personalnu asistenciju 24h i da završi fakultet, dok se već za Milenka može započeti proces odabira psa. Miroslav Sindik iz Tivta ne zadovoljava uslove za psa vodiča, pa je stoga preporučen terapijski pas s obzirom da je aplikant jako zainteresovan za dobijanje psa.

U julu su otvorene kase za prvi period godine, i u njima je ukupno prikupljeno 639,29 EUR. Takođe smo zamijenili skoro sve kase novim koje su stajale u Udruženju, a postavili smo i nove naljepnice na kasicama koje su promijenjene. Kasicica koja je nekoliko godina stajala u Maxi marketu u Delti je razbijena i pokupljen je novac iz nje. Opširnije pogledati na: <http://www.umhcg.me/?p=662>. Udruženje je povodom ovog slučaja poslalo Prijavu Upravi

policije, područnoj jedinici Podgorica, međutim zbog velikog vremenskog razdoblja između čina krađe i saznanja menadžmenta UMHCG-a o tome, policijski službenici nijesu mogli pronaći počinioca, niti saznati dodatne informacije, zbog nepostojanja, odnosno nečuvanja video snimaka od strane menadžmenta marketa.

Sastanak sa IM „Goranović” - 20. avgusta je Izvršna direktorica UMHCG-a imala sastanak sa Đorđijem Goranovićem, Izvršnim direktorom Industrije mesa „Goranović” iz Nikšića. Prvobitna inicijativa UMHCG-a za sastanak sa g-dinom Goranovićem odnosila se na eventualnu podršku IM „Goranović” za našu članicu Marijanu Goranović, predstavnicu Crne Gore na Paraolimpijskim igrama u Londonu.

Na sastanku je bilo riječi generalno o položaju osoba s invaliditetom u Crnoj Gori, o ranijim aktivnostima koje su se odnosile na stvaranje uslova, za život i rad OSI od strane svih subjekata društva koji mogu i trebaju doprinosti unapređenju položaja OSI, o školovanju i zapošljavanju OSI. Marina Vujačić je ukratko prezentovala aktivnosti i programe UMHCG-a, a g-din Goranović je izrazio spremnost za podršku i saradnju kada je u pitanju Program za pse vodiče i pomagače. Podrška IM „Goranović” se odnosi na zainteresovanost da se u maloprodajnim objektima IM postave kasice za donaciju, po jedna u dva maloprodajna objekta u Nikšiću, što je i učinjeno 26. septembra.

Udruženje je u decembru mjesecu kontaktiralo **Retriver klub** zbog uspostavljanja eventualne saradnje na programu. Udruženje će i narednom periodu nastaviti da pronalazi partnere iz Crne Gore kako bi pokušalo da ovaj program uspostavi i razvije u saradnji sa partnerima iz naše države.

Program se finansira od dijela prihoda igara na sreću, kao i od pojedinačnih donacija građana/ki.

YOUTH IN ACTION PROGRAM PROGRESS REPORT (YIA i EVS program)

Na svim projektima do sada Udruženje je učestvovalo kao partner. Predstavnici Udruženja su učestvovali na raznim treninzima, aktivnostima izgradnje partnerstva i razmjene i to u Italiji dva puta, na Kosovu, u Albaniji i u Hrvatskoj po jedan put.

Krajem maja je predata aplikacija za „Making a privilege for few an opportunity for all”. Ova aktivnost spada u aktivnosti „Izgradnja partnerstava”. Tema je promocija zapošljavanja mladih s invaliditetom i podrška organizacija njima u procesu apliciranja za posao - pisanje CV-ja, motivacionog pisma itd. Aplicirali smo sa 9 partnera . Sedmodnevni trening je planiran za februar 2013. godine u Podgorici.

SLUČAJEVI DISKRIMINACIJE osoba s invaliditetom

Udruženje je takođe aktivno radilo na sprječavanju i smanjivanju posljedica diskriminacije i povrede prava prije svega korisnika/ca pasa vodiča. Tako je 16. februara 2012. godine slučaj diskriminacije **Andrije Samardžića** dobio sudski epilog.

Naime, spor po tužbi za diskriminaciju Andrije Samardžića, kojeg zastupa Centar za antidiskriminaciju EKVISTA, zbog toga što je udaljen iz restorana poznatog pod nazivom „Pod pločom” vlasnika Radoša Pavićevića riješen je poravnanjem. Nakon šest ročišta 16. februara 2012. godine tuženi je Andriji Samardžiću „uputio iskreno izvinjenje” zbog svega što se desilo u njegovom restoranu, i istakao da su „tužilac i ostali korisnici pasa vodiča dobro došli kao gosti u lokal Pod pločom”. Osnovni sud u Podgorici je obavezao tuženog Radoša Pavićevića da kao vid

naknade za pretrpljenu nematerijalnu štetu tužioca Andrije Samardzica uplati donaciju u iznosu od 700,00 EUR Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore u roku od 15 dana, što je Pavićević i učiniio. Sredstva koja je Pavićević uplatio namijenjena su isključivo za program pasa vodiča/pomagača.

Nakon više od 3 godine, 20. februara 2012. godine **Marijana Mugoša** u pratnji njenog psa vodiča Ksene ušla je u zgradu Glavnog grada – Podgorice, čime je izvršena pravosnažna presuda u njenom slučaju. Naime, nakon isteka porodijskog odsustva, nastavljen je postupak izvršenja presude. Po povratku Marijane sa porodijskog odsustva, Glavni grad je izvršio presudu i omogućio joj dolazak na posao u pratnji psa vodiča, u istoj zgradi u kojoj je radila više godina prije pomenutog događaja.

Izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom Nikšića, **Danijela Vušurović**, inače korisnica invalidskih kolica je 10. oktobra, 2011. godine usljed nepristupačnosti objekta Opštine Nikšić doživjela nezgodu, prilikom koje je zadobila značajne fizičke povrede i duševni bol. Naime kako Opština Nikšić nije bila pristupačna za osobe s invaliditetom, Danijela je bila izložena neposrednoj diskriminaciji, zbog koje su se tokom spuštanja niz stepenice sporednog ulaza Opštine, njena kolica prevrnula, nakon čega je Danijela ispala i povrijedila se.

Danijela je uz podršku Centra za antidiskriminaciju „EKVISTA“ 07.12.2011. godine, Osnovnom sudu u Nikšiću podnijela tužbu protiv Opštine Nikšić, za utvrđenje diskriminacije i nadoknadu nematerijalne štete, po kojoj je 06. aprila održano prvo ročište (saslušanje svjedoka). Međutim, kako zgrada Osnovnog suda u Nikšiću nije prilagođena za osobe s invaliditetom, UMHCG se obratio predsjedniku Osnovnog suda u Nikšiću, g-dinu Radu Perišiću u kojem smo ukazali na nepristupačnost, zbog koje Danijela nije mogla prisustvovati prvom ročištu i usled koje neće biti u mogućnosti da prisustvuje na datum kada je zakazano njeno svjedočenje 23. maja, što je opet indirektan vid diskriminacije, i obavezu prilagođavanja ove institucije i činjenje pristupačnom za sve građane. Saopštenje je pored Udruženja potpisalo još 5 organizacija OSI.

Neposredno prije održavanja saslušanja tužilje, 18. maja, nakon nekoliko telefonskih poziva, dobili smo odgovor od Suda da su preuzeli sve potrebne radnje da sud učine pristupačnim i da će radovi oko prilagođavanja zgrade suda biti završeni do početka ljetnjeg odmora, tj. do kraja jula.

Ovaj čin, a i prethodno pozitivno završeni slučajevi govore o napretku sudske prakse, što ohrabruje OSI za traženje pravde sudskim putem i njeno konačno ispunjenje.

Ipak, saslušanje tužilje nije obavljeno 23. maja, već je otkazano za 11. jul zbog odsustva vještaka. U protekla dva mjeseca, julu i avgustu bila su zakazana dva ročišta, drugo i treće po redu. Drugo ročište bilo je zakazano za 11. jul kada je i bilo i prvo saslušanje tužilje, s obzirom da prvobitno zakazano za 23. maj nije održano zbog odsustva vještaka. Opština Nikšić je na drugom ročištu ponudila poravnanje i cifru od 3.000€ što je Danijela odbila i zatražila cifru od 5.000€. Treće po redu ročište zakazano za 05. septembar je takođe odloženo opet zbog odsustva vještaka.

Naime, 05. septembra je Danijela ušla u zgradu Suda, gdje je rampom koja je izgrađena na sporednom ulazu zgrade došla do prizemlja. Međutim, tu je čekala 45 minuta dok se na spratu odvijao razgovor između sudije Hajdarpašića, Daliborke Knežević, Danijeline pravne zastupnice i Tanje Bokan, pravne zastupnice Opštine Nikšić. Povodom toga, a i dodatno raznih komentara i konteksta ovog slučaja, smjera u kojem se pokušava riješiti ishod UMHCG je uputilo saopštenje za javnost, čiji je tekst dostupan i na linku: <http://www.umhcg.me/?p=691>. Zadnje ročište je

održano 31. oktobra. Nakon toga se čekala presuda koja je donesena u decembru mjesecu, sa umanjenim iznosom od 1.500€ od tražene cifre. Na presudu je uložena žalba Višem sudu.

OBILJEŽAVANJE 11 GODINA RADA

Udruženje je bilježilo 22. oktobra, 11 (jedanaest) godina svog rada. Tom prilikom izdali smo i zvanično saopštenje za javnost <http://www.umhcg.me/?lang=sr> A drugog novembra održana je žurka za članove i prijatelje UMHCG-a. Iako smo ovu žurku planirali još prošle godine, tad je nijesmo mogli održati zbog nedostatka finansijskih sredstava.

SARADNJA SA ENILOM

Kao jedna od zajedničkih aktivnosti Udruženja i Evropske mreže za samostalni život od 23.05.-25.05 održana je dvodnevna konferencija o samostalnom životu osoba s invaliditetom, pod nazivom: „Pokretanje konferencije o samostalnom životu osoba s invaliditetom u Crnoj Gori“. Organizatori konferencije pored Evropske mreže za samostalni život su bili Udruženje za teoriju i kulturu hendikepa iz Slovenije i Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore. Kako za učesnike/ce iz Crne Gore nijesu bili pokriveni troškovi smještaja i prevoza, a konferencija se održavala u Baru, veliki broj organizacija osoba s invaliditetom iz Crne Gore se nije odazvao našem pozivu. Ipak, na konferenciji je, zajedno sa gostima učesnicima/cama iz zemalja okruženja, Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Slovenije i Rumunije prisustvovalo između 20 i 25 učesnika/ca.

Koalicija NVO za praćenje pregovora sa EU u poglavlju 23

Koalicija NVO za praćenje toka pregovaračkog procesa u okviru poglavlja 23 - Pravosuđe i temeljna prava formirana je u julu 2012. godine sa dugoročnim ciljem pružanja doprinosa osjetnom poboljšanju života građana i građanki Crne Gore. Formiranje koalicije je inicirao Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO), a formirana je po uzoru na Koaliciju NVO iz Hrvatske. Koaliciju, pored CRNVO-a, čine organizacije sa višegodišnjim iskustvom u oblasti reforme pravosuđa, borbe protiv korupcije, zaštite i promocije ljudskih prava i razvoja civilnog društva i to: Akcija za ljudska prava, Centar za monitoring i istraživanja (CEMI), Institut alternativa (IA), Sigurna ženska kuća (SŽK), Evropski pokret u Crnoj Gori, Centar za ženska prava, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić, Anima-Centar za žensko i mirovno obrazovanje, Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, Centar za antidiskriminaciju EKVISTA, Juventas, LGBT Forum Progres, Institut socijalne inkluzije, Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM). Pored brojnih treninga, obuka, studijskih posjeta, koalicija je u decembru mjesecu pripremila i poslala 278 konkretnih zahtjeva novoj Vladi Crne Gore sa namjerom da podsjeti, opomene i zahtijeva realizaciju brojnih nerealizovanih mjera sadržanih u domaćem zakonodavstvu i nacionalnim strateškim dokumentima, ratifikovanim međunarodnim ugovorima ali i izvještajima članica Koalicije i relevantnih međunarodnih organizacija.

Zahtjevima je tražena implementacija i/ili početak implementacije aktivnosti usmjerenih na izmjene postojećih ustavnih i zakonskih rješenja, kao i unaprjeđenje i kreiranje novih institucionalnih rješenja. Više informacija na <http://www.umhcg.me/?p=990>. (zahtjevi za prava osoba s invaliditetom u dokumentu na 7 strani)

ECDL i za mene

04. oktobra su predstavnici UMHCG-a i još nekolike OOSI na poziv pomoćnika Ministra za informaciono društvo i telekomunikacije Radula Novovića prisustvovali Infofestu, odnosno prezentaciji na temu: „Stepen e-pristupačnosti u regionu kao faktor osnaživanja marginalizovanih grupa: Izvještaj “Uključi sve!” (prezentacija Izvještaja e-SEE Initiative).

Osim toga MIDT je i ove godine u saradnji sa UMHCG-om organizovao devetodnevni kurs računara po ECDL standardima. Kurs je pohađalo 9 osoba s invaliditetom u prvoj fazi koja je organizovana od 22-31 oktobra. Naša inicijativa koja je još prošle godine upućena MIDT-u odnosila se na organizovanje kursa koji će uključiti i osobe oštećenog vida. To je bio jedan od osnovnih zahtjeva Marine Vujačić sa sastanku sa pomoćnikom ministra, osim toga to je bila tema razgovora na sastanku sa Ministrom Lazovićem u junu mjesecu i Ministarstvo je obećalo da će organizovati kurs za osobe oštećenog vida, odnosno nabaviti potrebne softvere za rad na računaru. Međutim, naši zahtjevi nijesu ispoštovani do kraja godine.

OSTALE AKTIVNOSTI

Pored brojnih sastanaka sa predstavnicima državnih organa: Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, izvještaja i informacija sa sastanaka Radnih grupa u kojima imamo svoje predstavnike i sjednica Savjeta...brojnih seminara, okruglih stolova, konferencija, javnih rasprava i slično izdvajamo samo nekoliko aktivnosti:

Nastup Marijane Goranović na Paraolimpijskim igrama u Londonu

Povodom polaska Marijane Goranović, jedine naše predstavnice, na paraolimpijske igre u Londonu UMHCG je u saradnji sa Paraolimpijskim komitetom Crne Gore uputio pismo Predsjedniku Vlade g-dinu Igoru Lukšiću radi organizovanja ispraćaja naše paraolimpijke. Povodom naše inicijative g-din Lukšić se obratio javnosti pismom podrške za Marijanu, koje je upućeno i na adresu Udruženja. U komunikaciji Izvršne direktorice UMHCG-a sa savjetnicama Premijera očekujemo da će g-din Lukšić po Marijaninom povratku iz Londona organizovati susret sa Marijanom.

Povodom Marijaninog polaska 26-og avgusta javnosti se saopštenjem obratilo i UMHCG. UMHCG će inače sa partnerskim organizacijama, Udruženjem PLEGIJE i Organizacijom slijepih za Nikšić, Šavnik i Plužine finansijski podržati Paraolimpijski komitet, cifrom koja je inače utrošena za putne troškove delegacije koja je iz Komiteta putovala za London.

Posjeta Predsjednika Vlade dr Igora Lukšića Udruženju

Ova posjeta je planirana još u maju mjesecu tekuće godine, kada je Predsjedniku Vlade pozvan da posjeti prostorije Udruženja, ali nije najavljivana zbog neizvjesnosti iste, odnosno termina održavanja posjete. Povod za posjetu bio je višestruk, a desio je upravo na dan obilježavanja početka studentske godine koje je organozovao UMHCG. Prvi dio posjete organizovan je, kao što je napomenuto, u prostorijama Udruženja. Posjetu je sačinjavalo upoznavanje menadžmenta, posjeta prostorija, zatim sastanak koji je organizovan u glavnoj kancelariji Udruženja, a prisustvovali su mu Dr Igor Lukšić sa savjetnicima: Jovanom Kojičićem, Gordanom

Jovanović i Anđelom Čelebić. Iz Udruženja su sastanku prisustvovali Marina Vujačić, Miroslava-Mima Ivanović, Goran Macanović, Milan Šaranović i Milenko Vojičić. Teme razgovora bile su opšte informacije o radu Udruženja, zatim pristupačnost, obrazovanje, servisi podrške i zapošljavanje. Osnovni zaključci sastanka bili su: da se inteziviraju aktivnosti u oblasti pristupačnosti, prvenstveno mjere definisane Akcionim planom za sprovođenje Strategije za integraciju OSI za period 2012. - 2013. godine, zatim da se još jednom razmotri Predlog Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, da tim UMHCG-a pripremi Nacrt Zakona o personalnim asistentima i da ga kao takvog ponudimo Ministarstvu rada i socijalnog staranja, te da se još jednom preispita status Fonda za profesionaln rehabilitaciju i zapošljavanje lica s invaliditetom.

Pokrenuta dva Upravna spora i učešće u konsultacijama

- UMHCG je 06. jula tekuće godine pokrenulo Upravni spor protiv Ministarstva finansija zbog pogrešnog utvrđivanja svoje nenadležnosti. Podsjećamo UMHCG se obratilo MiFu Zahtjevom za slobodan pristup informacija, vezano za informaciju o iznosu sredstava u Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje OSI, iznosu utrošenih sredstava iz Fonda i svrsi i namjeni po kojoj su utrošena sredstva. Tužba za pokretanje Upravnog spora kao i saopštenje za javnost koje je poslato tim povodom je poslato i na listu Skupštine UMHCG-a.
- UMHCG je 25. jula pokrenulo Upravni spor protiv Komisije za saradnju sa NVO i za raspodjelu sredstava NVO Glavnog grada zbog ćutanja administracije, odnosno nedostavljanja informacija kojima se obrazlaze Odluka Komisije Glavnog grada o raspodjeli sredstava za NVO na ovogodišnjem konkursu Glavnog Grada. Kako naš projekat nije prošao poslali smo zahtjev za slobodan pristup informacija, a potom zbog nedobijanja odgovora žalbu zbog ćutanja uprave. Detalje možete pogledati i na sajtu Udruženja, na linku <http://www.umhcg.me/?p=649>. Pored Upravnog spora, podnijeli smo i pritužbu Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Povodom saopštenja Udruženja u kojem smo informisali javnost o pokretanju Upravnog spora, javnosti se obratila i Marina Vuković, članica Komisije Glavnog grada, koja je uputila podršku našoj inicijativi ističući neregularnosti u radu same Komisije, čiji je član.

Prezentacija konkursa za nagradu Erste fondacije za društvenu integraciju 2013

Udruženje je petog oktobra, zajedno sa ERSTE Fondacijom i Sigurnom ženskom kućom organizovalo Prezentaciju Erste fondacije za društvenu integraciju 2013 pod nazivom: „Šta biste vi promijenili?“.

Govornici su sem predstavnika Erste Fondacije, gospodina Dejana Petrovića bili i Marina Vujačić ispred Udruženja kao i Ljiljana Raičević ispred Sigurne ženske kuće, inače organizacija koje su do sada dobile ovu nagradu iz Crne Gore. Sem prezentacije u sklopu koje su prisutni mogli saznati nešto više o samoj nagradi i proceduri za prijavljivanje projekata, bio je priređen i prigodan performans koji je izazvao značajnu pažnju publike i medija. U performansu su učestvovalе osobe sa oštećenjem vida koje su jednim originalnim načinom skrenule pažnju na svoj položaj u društvu. Performans je izveden u mraku, na samom početku prezentacije konkursa, a on je inače najava Drame „Slijepi“ čije izvođenje priprema NVO ATAK, a u kojoj će učestovati naše članice Badema Sirotanović i Tijana Janković.

OKRUGLI STO O PRISTUPAČNOSTI

Na okruglom stolu koji je organizovan 19. novembra u zgradi Rektorata Univerziteta Crne Gore, sa ciljem upoznavanja nadležnih institucija, inspeksijskih službi i članova Inženjerske komore Crne Gore o problemima sa kojima se svakodnevno suočavaju OSI prisustvovalo je oko 60 predstavnika državnih organa, nevladinih organizacija, nezavisnih institucija i predstavnika medija. Ovaj okrugli sto zajedno su organizovali UMHCG, Udruženje paraplegičara Crne Gore, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Inženjerska komora Crne Gore.

Učesnici okruglog stola su se usaglasili da je u oblasti, prvenstveno arhitektonske, pristupačnosti evidentan napredak posljednjih godina. Razlog poboljšanja situacije prvenstveno se vidi u činjenici da se Crna Gora iz dana u dan razvija, te arhitektonski i urbanistički izgrađuje, pa se u novo-izgrađenim objektima u određenoj mjeri poštuju osnovni standardi pristupačnosti. No, i pored toga, postoji veliki broj investitora, projekatata, revidenata, izvođača radova, nadzora, komisije za tehnički pregled, koji ne žele ispoštovati standarde propisane zakonskim normama. S obzirom na postojanje relativno dobrih zakonskih normi glavni razlog ovakvog stanja vidimo u nepostojanju adekvatne svijesti kod većeg dijela javnosti, a posebno arhitektonske koja dominantno i utiče da se prihvate prvenstveno sugrađani s invaliditetom, a potom i druge kategorije (djeca, trudnice, majke sa dječjim kolicima, stariji ljudi i td) kao ravnopravni građani kojima se mora obezbijediti adekvatno korištenje i uživanje prostora.

Ovom prilikom učesnici okruglog stola su predložili i određene preporuke i zaključke koje možete pročitati na našem sajtu: <http://www.umhcg.me/?lang=sr&paged=2>

Jedan od rezultata okruglog stola je nastavak saradnje između Udruženja i Inženjerske komore, preko časopisa Pogled za koji piše Izvršna direktorica Udruženja.

Učešće u radnim grupama i savjetima

1. Savjet za brigu o licima s invaliditetom Vlade Crne Gore;
2. Savjet Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom;
3. Koalicija NVO „Saradnjom do cilja“;
4. Radna grupa za izmjenu i dopunu Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti;
5. Radna grupa za pisanje Inforacije i Akcionog plana za period 2012. – 2013. godine Stzategije za integraciju osoba s invaliditeto Crne Gore;
6. Ad hoc koalicija NVO za praćenje pregovora u pristupanju Crne Gore Evropskoj Uniji;
7. Zajednički konsultativni odbor (ZKO) između Crne Gore i Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta (EESK);
8. Pregovaračko poglavlje 19. – Socijalna politika i zapošljavanje

Izveštaj prepremila:
Izvršna direktorica UMHCG-a
Marina Vujačić

Izveštaj odobrila:
Skupština na sjednici održanoj 11 februara 2013. g
Predsjednik Skupštine Goran Macanović